

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

УДК 378.147

О. В. АВРАМЕНКО

аспірант

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ: КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕТАП

Стаття присвячена визначенню рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів на констатувальному етапі педагогічного експерименту. Проведено науковий аналіз суті поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність», з'ясовано її складові. У процесі дослідження визначено компоненти сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів: ціннісно-мотиваційний, змістовий, діяльнісний і рефлексійний. Уточнено критерії, показники та рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів. Для перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів за визначеними критеріями схарактеризовано методи дослідження. Результати проведеного етапу педагогічного експерименту дали підстави констатувати переважно середній та низький рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Ключові слова: майбутній хореограф, підготовка, інформаційно-комунікаційна компетентність, професійна готовність, педагогічний експеримент, констатувальний етап.

Нині кожен викладач зазначає, що серед українських студентів зростає тенденція широко застосовувати ІКТ засоби в навчально-виховному процесі ЗВО. Дедалі частіше студенти використовують на заняттях електронні книжки, планшетні комп'ютери, смартфони, комунікатори тощо. Загалом студенти України широко застосовують малогабаритні комунікаційні засоби, одночасно відбувається розширення їх функціональних можливостей. Тому, готуючи сучасного хореографа до професійної діяльності, зважаємо на формування в нього інформаційно-комунікаційної компетентності.

У Спільному звіті Ради та Комісії 2015 р. щодо впровадження стратегічних меж європейського співробітництва в галузі освіти та професійної підготовки (ЕТ 2020) зазначено про необхідність інформаційно-комунікаційної компетентності та позитивного внеску ІКТ у навчання та викладання, а також управління освітою. Програма «Нові навички для Європи» (2016) визначила необхідність забезпечення інформаційно-комунікаційної компетентності як пріоритетної й закликала держави – члени Євросоюзу

забезпечити комплексні стратегії для покращення інформаційно-комунікаційної компетентності людей, зокрема освітян.

Отже, сьогодення вимагає переходу на якісно вищий рівень використання ІКТ в освіті, удосконалення державного управління цим процесом. Для вирішення цих та інших проблем – з огляду на сучасний стан і потенціал розвитку інформаційно-комунікаційного сектора України – потрібне узгодження основних стратегічних цілей, механізмів та нормативного забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні на найближчу перспективу шляхом створення «Єдиної інформаційно-комунікаційної платформи в освіті». Одним із чинників, що сприятимуть ефективному розвитку цього процесу є формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Проведений теоретичний аналіз наукових праць з проблеми професійної підготовки фахівців у вищій школі свідчить, що питання побудови цілісної концепції формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у вітчизняній педагогіці не досліджено. Розглядають, як правило, або професійну компетентність загалом, або підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності засобами ІКТ: сутність і структуру інформаційно-комунікаційної компетентності та інформаційно-комунікаційної культури майбутніх фахівців як цілепокладальних педагогічних категорій (Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдак, Н. Морзе, О. Овчарук, Ю. Рамський, О. Спирін та ін.); використання ІКТ у вищій освіті (О. Алексєєв, В. Биков, О. Глазунова, О. Колгатін, І. Костікова, Є. Полат, І. Роберт, Є. Смирнова-Трибульська, М. Шишкіна та ін.); проблеми формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з використанням ІКТ (Р. Гуревич Л. Карташова, С. Раков, О. Співаковський та ін.).

У дисертаційних роботах останніх років порушено низку проблем, пов'язаних з інформаційно-комунікаційною підготовкою фахівців різного профілю [1; 4; 7; 8; 9; 10], проте питання визначення ефективності освітнього процесу з використанням ІКТ у підготовці майбутніх хореографів вивчено недостатньою мірою.

Метою статті є визначення стану сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів на констатувальному етапі педагогічного експерименту.

Для проведення констатувального етапу педагогічного експерименту використано комплекс загальнонаукових теоретичних, емпіричних та статистичних методів, а саме: синтез, концептуалізація теоретичних знань для формування основних положень роботи; педагогічний експеримент для одержання результатів з рівнів навчальних досягнень майбутніх хореографів, навчальної мотивації; математично-статистичні методи для обробки відомостей, що були одержані в процесі проведення констатувального етапу дослідження.

У ході проведення констатувального етапу педагогічного експерименту вивчено теоретичні та методичні аспекти використання ІКТ з хорео-

графії для навчання майбутніх хореографів; проведено зріз рівнів навчальних досягнень майбутніх хореографів з визначених критеріїв (мотиваційний, когнітивно-інформаційний, технологійно-діяльнісний, особистісно-рефлексійний) і показників сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності, визначено рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів (високий, середній, низький). Експеримент включав також обробку даних, отриманих на констатувальному етапі дослідження, їх порівняльний аналіз, перевірку одержаних результатів методами математичної статистики.

У педагогічному експерименті взяли участь 302 студенти, до експериментальної групи увійшли студенти факультету хореографічного мистецтва Харківської державної академії культури (ЕГ 152 студенти), до контрольної – студенти факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (КГ 150 студентів).

З метою розроблення програми дослідження обґрунтовано такі методики: «Діагностика цінностей та мотивів інформаційно-комунікаційної діяльності» (мотиваційний критерій); «Діагностика знань, умінь, навичок використання ІКТ у майбутній професійній діяльності» (когнітивно-інформаційний критерій); «Діагностика рівня технологічної готовності» (технологійно-діяльнісний критерій); «Діагностика рівня особистісно-творчої готовності майбутніх хореографів» (особистісно-рефлексійний критерій).

Поняття «компетентісна освіта» виникло в США в процесі вивчення досвіду роботи видатних учителів. Засноване на кращому практичному досвіді, воно стало результатом численних спроб проаналізувати його та підвести певну теоретичну, концептуальну основу [5].

В умовах освітніх закладів під поняттям компетентісного підходу розуміють спрямованість педагогічного процесу на формування й розвиток у студентів ключових (базових, основних) і предметних компетенцій. У свою чергу, ключові компетенції визначають як суспільно визнаний комплекс певного рівня знань, умінь і навичок, ставлень тощо, які можна застосовувати в певній галузі діяльності людини [6].

На думку С. Ракова, компетенції – еталон досвіду дій, знань, умінь, навичок, творчості, емоційно-ціннісної діяльності, який устанавлює суспільство, а компетентність – це рівень досягнення компетенцій [6, с. 8].

Дослідниця Л. Карпова стверджує, що професійна компетентність фахівця – інтегроване утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність майбутнього фахівця до виконання професійної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації [2, с. 29–30].

Зокрема, Н. Морзе зазначає, що в нових умовах організації навчального процесу вчитель має створювати такі навчальні матеріали нового зразка: навігатор у навчальних матеріалах, презентації та відеоматеріали тощо. Крім того, майбутній фахівець має навчитися працювати в навчальному віртуальному та реальному середовищі, тобто вільно володіти навичка-

ми: зберігання та постачання навчальних матеріалів, створення тестових завдань різного типу. Проведення електронного анкетування, володіння засобами комунікації (пошта, чати) та засобами колективної роботи (форуми, конференції), обміну завданнями, засобами консультування, ведення журналів оцінок студентів та засобами адміністрування [3].

При організації навчання потрібно звертати увагу на такі напрями підготовки майбутніх хореографів, які сприяли б формуванню їх інформаційно-комунікаційної компетентності: основи комп'ютерної грамотності; Інтернет в діяльності хореографа; створення мультимедійних презентацій та їх використання в е-навчанні; створення відеоматеріалів; хореограф у середовищі е-навчання; організатор у середовищі е-навчання.

Отже, аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що *інформаційно-комунікаційна компетентність майбутніх хореографів* – набуті компетенції у процесі вивчення фахових дисциплін щодо впровадження ІКТ у своїй майбутній професійній діяльності.

До спеціальних компетенцій зараховано такі, як: мережева (network), інтернетівська (internet-competency), гіпер-компетенція (hyper-competency), мультимедійна тощо [11; 12].

Розроблені спеціальні компетенції включають систему базових теоретичних знань, способів практичної діяльності (умінь і навичок) і мотиваційно-ціннісних відносин (особистісних якостей), які необхідні для визначення структурних компонентів (ціннісно-мотиваційний, змістовий, діяльнісний, рефлексійний) сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Ціннісно-мотиваційний компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів містить мотиви, мету, потреби в професійному навчанні засобами ІКТ, удосконаленні, самовихованні, саморозвитку, ціннісні установки актуалізації в професійній діяльності, стимулює творчий прояв особи в професійній діяльності. Він передбачає наявність інтересу студентів до професійної діяльності, який характеризує потребу людини в знаннях, в оволодінні ефективними способами організації професійної діяльності. Змістовий компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів має забезпечити вільне володіння навичками опрацювання інформації та роботи з інформаційно-комунікаційними об'єктами, які відповідно впливають на формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів тощо. Рівень розвитку змістового компонента визначається повнотою, глибиною, системністю знань майбутнього хореографа щодо інформаційно-комунікаційної підготовки.

Діяльнісний компонент – це активне застосування ІКТ і комп'ютера в майбутній професійній діяльності як засобів пізнання й розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, самовдосконалення та творчості. Комунікативна складова цього компонента виявляється в умінні встановлювати міжособистісні зв'язки у віртуальному середовищі, вибирати оп-

тимальний стиль спілкування в різних ситуаціях, опанувати засоби вербального й невербального спілкування.

У діяльнісному компоненті сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів слід виокремити два рівні: базовий і предметно-орієнтований. Під базовим рівнем розуміють інваріант знань, умінь і досвіду, необхідний майбутнім хореографам для вирішення освітніх завдань, перш за все, засобами ІКТ загального призначення. На цьому рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності має сприяти використання ІКТ сучасного суспільства для пошуку, доступу, зберігання, вироблення, уявлення й обміну інформацією, а також комунікацію між людьми та роботу в Інтернеті.

Предметно-орієнтований рівень передбачає формування готовності майбутніх хореографів до впровадження в освітню діяльність спеціалізованих ІКТ і ресурсів. Вивчення тих чи інших ІКТ та засобів має бути зумовлено потребами майбутніх хореографів у їх професійній діяльності.

Рефлексійний компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів визначався ставленням студентів до себе й до світу, до своєї практичної діяльності та її здійснення. Вона включає самосвідомість, самоконтроль, самооцінку, розуміння власної значущості в колективі та розуміння результатів своєї діяльності, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе й самореалізації в професійній діяльності через засоби ІКТ.

Розвиток кожного компонента пов'язаний з визначенням його характеристик і властивостей як частини цілісної системи сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

З урахуванням теоретичних аспектів дослідження визначено *критерії та показники* сформованості в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності: мотиваційний (наявність інтересу студентів до роботи з ІКТ, мотиви їх вивчення, усвідомленням цілей інформаційно-комунікаційної діяльності), когнітивно-інформаційний (наявність сукупності знань про методи й способи роботи з інформацією; знання законів та засобів отримання інформації, механізмів розвитку сучасних ІКТ для практичної інформаційно-комунікаційної діяльності майбутніх хореографів), технологічно-діяльнісний (уміння та навички використання засобів ІКТ, планування й розробки інформаційно-комунікаційних продуктів, розуміння можливостей та обмежень технологічних засобів), особистісно-рефлексійний (уміння використовувати набуті знання та навички в нових та нестандартних ситуаціях, здійснювати рефлексійний аналіз і корекцію інформаційно-комунікаційної діяльності).

У процесі проведення педагогічного експерименту на констатувальному етапі за допомогою комплексу вимірювальних процедур відповідно до розроблених критеріїв відстежено рівень сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів (табл. 1).

Таблиця 1

Результати констатувального етапу експериментальної перевірки мотиваційного критерію сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів

Критерій	Показники	Рівні	ЕГ (152 осіб)		КГ (150 особи)	
			%	Абсолютні дані	%	Абсолютні дані
Мотиваційний	1. Наявність інтересу студентів до роботи з ІКТ, мотиви їх вивчення	В	–	–	–	–
		С	36,2	55	34	51
		Н	63,8	97	66	99
	2. Усвідомлення цілей інформаційно-комунікаційної діяльності	В	2,6	4	3,3	5
		С	32,9	50	34	51
		Н	64,5	98	62,7	94
Когнітивно-інформаційний	1. Наявність сукупності знань про методи й способи роботи з інформацією	В	10,5	16	10	15
		С	43,4	66	44	66
		Н	46,1	70	46	69
	2. Знання законів та засобів отримання інформації, механізмів розвитку сучасних ІКТ для практичної інформаційно-комунікаційної діяльності майбутніх хореографів	В	–	–	–	–
		С	33,6	51	32	48
		Н	66,4	101	68	102
Технологічно-діяльнісний	Уміння та навички використання засобів ІКТ, планування та розробки інформаційно-комунікаційних продуктів, розуміння можливостей та обмежень технологічних засобів	В	–	–	–	–
		С	20,4	31	22	33
		Н	69,6	121	78	117
Особистісно-рефлексійний	1. Уміння використовувати набуті знання та навички в нових та нестандартних ситуаціях	В	2,6	4	3,3	5
		С	32,9	50	34	51
		Н	64,5	98	62,7	94
	2. Здійснення рефлексійного аналізу та корекції інформаційно-комунікаційної діяльності	В	–	–	–	–
		С	33,6	51	32	48
		Н	66,4	101	68	102

Примітка: В – високий, С – середній, Н – низький рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Мотиваційний критерій сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів перевіряли шляхом проведення бесід та анкетування, а також упровадження методики «Діагностика цінностей та мотивів інформаційно-комунікаційної діяльності», де студентам пропонували оцінити значущість запропонованих мотивів (за трибальною шкалою) та визначити, для чого необхідна робота з ІКТ хореографу: розширити свої знання; заповнити вільний час; розважитись, отримати задоволення; завоювати авторитет у друзів, викладачів, батьків; поділитись своїми знаннями з іншими; досягти поставлених цілей; успішно скласти іспити й заліки; посісти місце в суспільстві; самовдосконалюватися; набути досвіду для подальшої професійної діяльності; навчитись працювати з

мобільними додатками з хореографії; надалі створити власний блог/сайт хореографа (табл. 1).

Когнітивно-інформаційний критерій сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів перевіряли шляхом проведення тестування, а також упровадження методики «Діагностика знань, умінь, навичок використання ІКТ у майбутній професійній діяльності», де було перевірено рівень знань і вмінь роботи з інформацією студентів (табл. 1).

Технологійно-діяльнісний критерій сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів перевіряли шляхом виконання лабораторних робіт у процесі вивчення фахових дисциплін, а також упровадження методики «Діагностика рівня технологічної готовності», де було перевірено вміння та навички використання засобів ІКТ, планування та розробки інформаційно-комунікаційних продуктів, розуміння можливостей й обмежень технологічних засобів (табл. 1). Обов'язковою умовою на цьому етапі було ознайомлення з мобільними додатками з хореографії.

Особистісно-рефлексійний критерій сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів перевіряли шляхом упровадження проектів у процесі вивчення фахових дисциплін, а також упровадження методики «Діагностика рівня особистісно-творчої готовності майбутніх хореографів», де було перевірено вміння використовувати набуті знання та навички в нових і нестандартних ситуаціях, здійснювати рефлексійний аналіз та корекцію інформаційно-комунікаційної діяльності (табл. 1).

Для формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів за особистісно-рефлексійним критерієм були обрані практико-орієнтовані завдання, навчальні проекти, мережева взаємодія, при реалізації яких були обов'язковими такі умови: інтеграція ІКТ у процес підготовки майбутніх хореографів при розробці навчальної інформації; застосування організаційно-технічних заходів і методів забезпечення інформаційної безпеки при роботі з ІКТ; відбір найбільш ефективних ІКТ; застосування освітніх платформ для розробки навчальних проектів.

Зроблено висновок про перевагу середнього та низького рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Констатувальний етап педагогічного експерименту показав низьку мотивацію майбутніх хореографів до оволодіння ІКТ та недостатній рівень загальнотеоретичних знань і технологічних умінь.

З'ясовано, що майбутні хореографи виявили низький рівень оволодіння способами організації інформаційно-комунікаційної діяльності, здатність вирішувати стандартні алгоритмічні завдання шляхом використання ІКТ та неготовність їх використання в майбутній професії.

Наступними напрямками наукових розвідок з представленої проблеми вважаємо впровадження в процес підготовки майбутніх хореографів тех-

нологію формування інформаційно-комунікаційної компетентності, тобто проведення формувального етапу педагогічного експерименту в досліджуваному аспекті та проведення аналізу результатів її упровадження.

Список використаної літератури

1. Жукова В. М., Козуб Г. О. Спецкурс як один з етапів формування інформатичної компетентності майбутнього вчителя математики». *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2002. Ч. III. № 15 (250). С. 18–26.
2. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2003. 167 с.
3. Морзе Н. В. Інформатична компетентність професора – міф чи реальність. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/853/1/N_Morze_NCNPU2_2.pdf (дата звернення: 12.01.2018).
4. Петухова Л. Є. Інформатична компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2008. № 6. С. 3–5.
5. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65–69.
6. Раков С. А. Формування математичних компетентностей учителя математики на основі дослідницького підходу в навчанні з використанням інформаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2005. 447 с.
7. Рафальська М. В. Формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів інформатики у процесі навчання методів обчислень : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2010. 284 с.
8. Савчук Л. О. Формування інформатичної складової фахової підготовки майбутніх економістів у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2009. 265 с.
9. Хатько А. В. Формування інформатичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Бердянськ, 2012. 272 с.
10. Яшанов Я. С. Теоретико-методичні засади системи інформатичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2010. 240 с.
11. Bawden D. Information and digital literacies: A review of concepts. *Journal of Documentation*. 2001. Issue 57 (2). P. 218–260.
12. Paul R., Elder L. Critical Thinking Competency Standards. *The Foundation for Critical Thinking*. 2006. 57 p.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2018

Авраменко Е. В. Формирование информационно-коммуникационной компетентности будущих хореографов: констатирующий этап

Статья посвящена определению уровней сформированности информационно-коммуникационной компетентности будущих хореографов на констатирующем этапе педагогического эксперимента. Проведен научный анализ сущности понятия «информационно-коммуникационная компетентность», определены ее составляющие. В процессе исследования определены компоненты сформированности информационно-коммуникационной компетентности будущих хореографов: ценностно-мотивационный, содержательный, деятельностный и рефлексивный. В статье уточнены критерии, показатели и уровни сформированности информационно-коммуникационной компетентности будущих хореографов. Для проверки сформированности информационно-коммуникационной компетентности будущих хореографов за определенными критериями охарактеризованы методы исследования. Результаты проведенного этапа пе-

дагогического эксперимента дали основания констатировать преимущественно средний и низкий уровни сформированности информационно-коммуникационной компетентности будущих хореографов.

Ключевые слова: будущий хореограф, подготовка, информационно-коммуникационная компетентность, профессиональная готовность, педагогический эксперимент, констатирующий этап.

Avramenko O. Formation of Information and Communication Competence of Future Choreographers: Ascertain Stage

The article is devoted to the determination of the levels of the information and communication competency of future choreographers at the ascertaining stage of the pedagogical experiment. A scientific analysis of the essence of the concept of «information and communication competence» is carried out, its components are defined. In the process of research, defined the components of the formation of the information and communication competence of future choreographers: value-motivational (motives, goals, needs for professional training in information and communication technologies, improvement, self-education, self-development, stimulates the future choreographers to the use of information and communication technologies in learning activities), (content free knowledge of the skills of processing information and working with information and communication objects, which respectively influence the formation of the information and communication competence of future choreographers), activity (active use of information and communication technologies and computers in educational activities as means of knowledge and formation of information and communication competence, self-improvement and creativity of future choreographers, as well as education of similar qualities in students in the process of passing pedagogical practice), reflexive (relation of future choreographers to information and communication society, their information and communication training, responsibility for the results of their activities in the information and communication educational space, self-knowledge and self-realization in future professional activities through information and communication technologies). The article clarifies the criteria, indicators and the levels of information and communication competence of future choreographers. To test certain criteria for the formation of information and communication competence of future choreographers, research methods are characterized. The results of the stage of the pedagogical experiment gave grounds to state primarily the medium and low levels of the formation of the information and communication competence of future choreographers. In the next scientific research on the presented problem, the authors account for the theoretical justification of the technology for the formation of information and communication competence and implement it in the process of preparing future choreographers at the following stages: basic, technological, and professional.

Key words: future choreographer, training, information and communication competence, professional readiness, pedagogical experiment, ascertaining stage.